

BİRLEŞTİRİLMİŞ SINIFLARI OKUTAN SINIF ÖĞRETMENLERİNİN KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR: DENİZLİ ÖRNEĞİ

THE PROBLEMS OF THE PRIMARY SCHOOL TEACHERS IN CHARGE OF TEACHING AND
TRAINING UNITED CLASSROOMS: DENİZLİ CASE

Ali Rıza ERDEM

arerdem@pamukale.edu.tr

Selda KAMACI

jany706@mynet.com

Tamer AYDEMİR

tameronline@yahoo.com

ÖZ

Bu araştırmada “birleştirilmiş sınıfları okutan sınıf öğretmenlerinin karşılaştığı sorunlar” belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmanın verileri Denizli ilinde birleştirilmiş sınıfları okutan 120 sınıf öğretmeninden random ve tabakalama yöntemi ile seçilen 62 kişilik örneklemden elde edilmiştir. Araştırmada veriler, geliştirilen likert tipli ölçek yoluyla toplanmıştır. Ölçeğin alpha iç tutarlılık katsayısı .7200’dir. Verilerin çözümlemesinde SPSS paket programı kullanılmıştır. Denizli ilinde birleştirilmiş sınıfları okutan sınıf öğretmenleri % 93 düzeyinde “kısmen” sorun yaşadıklarını belirtmektedir. Denizli ilinde birleştirilmiş sınıfları okutan sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşleri cinsiyete, öğrenci sayısına, mezun olunan okula, göreve, mesleki kıdeme, birlikte görev yapılan öğretmen sayısına, okutulan birleştirilmiş sınıf grubuna, birleştirilmiş sınıfları okuttuğu yıla, ikametgâha göre farklılık göstermemektedir.

***Anahtar Kelimeler:** Birleştirilmiş sınıflar, öğretmenlerinin karşılaştığı sorunlar, Denizli ili*

ABSTRACT

The goal of this research is to find out the difficulties and problems which primary school teachers who have to teach at first, second, third, fourth and fifth grades together in just one classroom environment (united classrooms). 62 primary school teachers chosen at random and different levels from 120 teachers in charge of teaching and training in the united classrooms in primary schools as explained above in Denizli. The data have been collected on a scale of "likert type". The internal consistence co-efficient of the scale is .7200. For the analysis of the questionnaire, SPSS software program has been used. These primary school teachers (93 %) have stated that they have “partly” had problems. It has been found out that there is no significant difference among the problem areas in the following fields; the gender, the number of students, the school they have graduated from, the duty they have been assigned, the seniority, the number of staff in such schools, the pupils in the united classrooms, the amount of experience, and the place of residence.

***Key words:** United classrooms, the problems of teacher, Denizli*

GİRİŞ

Türk eğitim sistemi okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretime kadar alt sistemlerden oluşmaktadır. Bu alt sistemlerin her biri kendi içinde ayrı bir öneme sahip olmakla birlikte, ilköğretimin özel bir yeri ve önemi vardır. Bu önem ilköğretim kademesinde kazandırılan bilgi ve becerilerin diğer öğrenim kademelerine temel teşkil etmesinden kaynaklanmaktadır (Özben, 1997). Nüfusu çok az olan yerleşim birimlerine, örneğin 35–40 öğrencinin bulunduğu bir köye, beş derslik okul yapmak ve beş öğretmen görevlendirmek ekonomik olmadığından, tek derslik bir okul yapılarak, bir öğretmen görevlendirilmektedir. Öğrenci sayısı 60–70 olan bir köyde ise beş derslikli okul yerine iki derslikli okul yapılarak, iki öğretmen görevlendirilmektedir. Bazı yerleşim birimlerinde beş derslik ve yeter sayıda öğrenci bulunmasına karşın öğretmen sayısı yetersiz olduğundan, sınıflar birleştirilmek suretiyle eğitim etkinlikleri sürdürülmektedir (Köksal, 2002). İşte gerek okullardaki öğretmen yetersizliğinden gerek bir sınıfı dolduracak sayıda öğrencinin olmayışından gerekse derslik sayısının yetersiz olmasından dolayı birleştirilmiş sınıf öğretimi ortaya çıkmıştır. Birleştirilmiş sınıflarda eğitim öğretimin gerçekleştirilmesi Türkiye gerçeklerinden biridir. Bu gerçeği görmezlikten gelemeyiz. Ülkemizde birleştirilmiş sınıflar daha çok köy olgusuna dayanmaktadır. Bir yerleşim birimi olan köy varlığını devam ettirdikçe de birleştirilmiş sınıflarda öğretim durumu devam edecektir (Erdem, 2004).

Birleştirilmiş sınıflı okullar tek öğretmenli, iki öğretmenli, üç öğretmenli ve dört öğretmenli okullardır. Ancak Türkiye’de yaygın olan bir, iki ve üç öğretmenli okullardır. Dört öğretmenli birleştirilmiş sınıflı okul sayısı çok azdır (Köksal, 2002). Birleştirilmiş sınıflarda (Erdem, 2004):

- ✓ 1. 2. 3. sınıf öğrencilerinden meydana gelen gruba ‘A Grubu’; 4. ve 5. sınıf öğrencilerinden meydana gelen gruba da ‘B Grubu’ öğrencileri denir.
- ✓ Tek öğretmenli okullarda A ve B grubu aynı öğretmen tarafından okutulur.
- ✓ İki öğretmenli okullarda A grubu bir öğretmen B grubu da diğer öğretmen tarafından okutulur.
- ✓ Üç öğretmenli okullarda A grubundaki 1. sınıf öğrencileri bir öğretmen İkinci ve üçüncü sınıf öğrencileri bir öğretmen, B grubu öğrencileri ise başka bir öğretmen tarafından okutulur.
- ✓ A ve B grubundaki öğrenci toplamlarının sayıca birbirlerinden çok farklı olmaları halinde A grubundaki 3. sınıf öğrencileri de B grubu öğretmeni tarafından okutulabilir.
- ✓ A ve B grubu öğrencileri toplamının normalin çok üstünde olması halinde, öğretmenlerin rızasıyla ikili öğretim yapılabilir

Birleştirilmiş sınıflar sorunu yalnız Türkiye’de değil, dünyanın pek çok ülkesinde de vardır. Bu sorun eğitimcileri ciddi kaygılara yöneltmiş ve kılgın (pratik) yolları aramaya zorlamıştır. Örneğin Amerika’da, köy okullarımızı incelemek ve bu soruna çare bulmak üzere 1951’de çağrılan Prof. K.V. Wofford’un bize salık verdiği üzere ‘sınıf sistemi’ yerine ‘grup sistemi’ uygulanmaktadır. Bu sistemin amacı, 1. 2. ve 3. sınıfları bir grup, 4. ve 5. sınıfları da ayrı bir grup altında birleştirerek, bir grup içinde her yıl birbirine eşit güçlükte öğretim programları uygulamaktır. Bu görüş 1968 tarihli ilkököl programının hazırlanmasında temel alınmıştır (Binbaşıoğlu, 1999). Madde ve insan kaynaklarının etkinli ve verimli biçimde kullanılmasına olanak sağlayan birleştirilmiş sınıf uygulaması, iyi yetişmiş öğretmenlerin görev yapması koşuluyla; birden çok öğretmen görevlendirerek, öğretmen kaynağı akılcı bir biçimde kullanılmakta ve ülke düzeyinde öğretmen ihtiyacını karşılamak kolaylaşmaktadır. Her yerleşim birimine beş derslikli okul yerine, bir-iki derslikli okul yapılarak daha çok yerleşim birimine okul yapabile olanağı doğmaktadır. Birden fazla sınıfın birleştirilmesi

farklı yaş, deneyim ve bilgiye sahip öğrencilerin bir arada olması, onlara birbirlerinden öğrenme ve yardımlaşma imkânı sağlamaktadır. Birleştirilmiş sınıflarda zamanın büyük bir bölümünü öğretmensiz ders saatleri biçiminde programlanmıştır. Bu zaman diliminde öğrenciler kendi kendilerine çalışma, kendi kendilerine öğrenme, kendi kendini yönetme, araştırma yapma gibi zihinsel becerilerini geliştirme imkânına sahip olurlar. Ayrıca birleştirilmiş sınıflarda öğretim iyi düzenlenir ve yürütülürse, öğrencileri ilgi duydukları ve yetenekli oldukları alanlarda bireysel olarak geliştirmek ve bireysel farklılıklara göre öğretim ortamı hazırlamak mümkün olmaktadır (Köksal, 2002).

Birleştirilmiş Sınıflarla Öğretim Yapılan Okullarda Karşılaşılan Sorunlar

Bütün bunlara rağmen birleştirilmiş sınıflar 21. yüzyılda bir Türkiye gerçeğidir ve beraberinde birçok sorun getirmiştir. Buna göre öncelikle eğitim ortamından kaynaklanan sorunlara bakılması gerekmektedir. Eğitim ortamı denilince ilk akla gelen okulun fiziki yapısı ve donanımlarıdır. Normal öğretim yapan okullarda olduğu gibi birleştirilmiş sınıflı okullarda da fiziki yapının eğitim yeri olarak kullanılmasında bazı özellikler taşıması zorunludur. Bu özellikler arasında binanın güvenli sağlığa uygun, ekonomik, korunabilir, sağlam, kullanışlı, kolay işletilebilir olması gerekmektedir. Birleştirilmiş sınıflı okullarda genelde bir ya da birkaç derslikte öğrencilerin toplanması, sınıfın çok amaçlı kullanılmasını gerektirmektedir. Çoğu kez derslikler deneylerin, beden eğitimi ve resim iş derslerinin yapıldığı, çok amaçlı olarak kullanıldığı yerlerdir. Sayılan özelliklerin birinin eksikliği bile eğitimi olumsuz yönde etkileyecektir (Özben, 1997). Buna rağmen günümüzde birleştirilmiş sınıflı okullarda fiziki yapı eğitim-öğretim açısından yeterli değildir. Donanım kavramı ise okulun duvar ve benzeri kısımları dışında sonradan takılan yerleştirilen gerekli eşyalar, araç ve gereçler oluşturmaktadır. Birçok birleştirilmiş sınıflı okulun donanım açısından eksik olduğu görülmektedir. Günümüzde çağdaş eğitim anlayışını gereği olarak eğitim araçları, eğitim programının vazgeçilmez bir ögesi olarak ele alınmakta ve eğitimin niteliğini yükseltici etken olarak benimsenmektedir (Kayhan, 1991). Günümüzde en çok kullanılan ders aracı ders kitaplarıdır. Gemiciye (Aktaran Özben, 1997) göre birleştirilmiş sınıf açısından ders kitaplarında bir takım aksaklıklar bulunmaktadır. Bunlar:

1. Öncelikle ders kitapları şehirlere göre yazılmıştır. Köy çocuğunun gerçek ihtiyaçlarına cevap vermekten uzaktır.
2. Ders kitapları öğrencileri kendi kendilerine çalışmaya ve öğrenmeye sevk edecek durumda değildir.
3. Ders kitapları köy çocuğunun anlamakta zorluk çekeceği kelime ve ifadelerle yazılmış olduğundan öğrenmeyi ve kendi kendine çalışmayı daha da zorlaştırmaktadır.

Ders kitapları dışında diğer ders araç gereçlerinin eksikliği kullanım yetersizliği ve temin edilme imkânlarının kısıtlı olması birleştirilmiş sınıflı okullarda olumsuzluklara yol açmaktadır. Özellikle bu okulların mali açıdan kaynaklarının çok kısıtlı olması ayrı bir sorun oluşturmaktadır. Bu okullara 222 sayılı kanunla köy bütçesinden en az % 10 oranında bir ödeneğin ayrılması öngörülmektedir (Özben, 1997). Fakat Başaran'ın (Aktaran Özben, 1997) da belirttiği gibi, okullar çoğu kez bu ödeneği almamakta ya da köy yönetimi ile okul müdürü arasında ilişki boşluğu ortaya çıkmaktadır.

Birleştirilmiş sınıflı okullarda öğrenciler açısından da birçok sorunla karşılaşılmaktadır. Birleştirilmiş sınıflı okulların çoğunun köylerde bulunması öğrencilerin devamsızlık yapmasına nedendir. Çünkü köylerin dağınık bir şekilde yerleşmesi, ulaşım, doğa koşulları ve öğrencilerin tarım çalışmalarında ailelerine yardım etmesi devamsızlık yapmasına neden olmaktadır (Özben, 1997). Bu durumda verimlilik azalmakta ve eğitim amaçlarına tam olarak ulaşılamamaktadır.

Birleştirilmiş sınıflı okullarda görev yapan öğretmenlerin karşılaştığı birçok sorun vardır. Öğretmenlerin mesleğini sevmesi ve severek yapması öğretmenlikle ilgili ilk duyuşsal hedefdir. Buna rağmen yapılan araştırmalarda ancak %55'nin mesleklerini isteyerek, diğerlerinin ise tesadüften ve zorunluluktan dolayı seçtikleri görülmektedir (Yalın, 2002). Bu durumda mesleklerini sevmedikleri için onun getirdiği şartları da yerine getiremeyecektir. Özellikle köy öğretmenleri bir an önce köyden kurtulmanın yollarını arayacak ve bu da eğitimi olumsuz yönde etkileyecektir. Bu durum hizmet öncesi eğitimde köyde çalışmaya hazır ve istekli öğretmen yetiştirememekten kaynaklanmaktadır (Özben, 1997). Yapılan araştırmalarda ülkemizdeki sınıf öğretmenlerinin sadece %19'u Sınıf öğretmenliği bölümü mezunudur. Bu durum bu durum bize sınıf öğretmeni eğitim sistemimizde çelişkiler olduğunu, öğretmenlerin çok çeşitli kaynaklardan farklı kıstaslara göre yetiştirildiklerini, bu kaynaklarda uyum bulunmadığını, daha da önemlisi bu çelişkiye bağlı olarak öğretmenlerimizin niteliğinde belirgin düşmeler olduğunu göstermektedir (Aktaran Yalın, 2002). Bu durumda sınıf öğretmenliği yapanların tümü birleştirilmiş sınıf uygulaması konusunda yeterli bilgi ve birikime sahip değillerdir. Değişik kaynaklardan (Öğretmen okulu, Eğitim enstitüsü, Eğitim fakültesi ve pedagojik formasyonu olan değişik fakülte mezunları) yetişen sınıf öğretmenlerinin arasında, birleştirilmiş sınıflar hakkında yeterli bilgiye sahip olmayan öğretmenler vardır. Bu öğretmenler yeterli bilgiye sahip olmadıkları için ciddi sıkıntı yaşamakta ve yaşatmaktadır (Köksal, 2002). Ayrıca eğitim kurumlarında birleştirilmiş sınıf uygulaması-staj çalışması yeterli düzeyde yapılmamaktadır. Bu nedenle mesleğe başlar başlamaz köy okullarına gönderilen deneyimsiz öğretmenler bir sınıfta ne yapacağını bilmemekte kuramsal olarak bilseler dahi, uygulamada eksiklikler olmaktadır. Bu da daha mesleğin ilk yıllarında öğretmenleri meslekten soğutmaktadır.

Ülkemizde birleştirilmiş sınıflı okulların ve bu okullarda çalışan öğretmenlerin en önemli sorunu bir dershanede öğretmen karşısında beş sınıfın bulunması ve öğretmenin bir günün beş saatlik dilimi içerisinde 25 ders konusu işlemek zorunda olmasıdır (Özben, 1997). Bozat'ın (Aktaran Özben, 1997) belirttiğine göre birleştirilmiş beş sınıflı bir köy okulunda öğretmen, günde ancak bir saat bir sınıfla meşgul olabilmekte ve diğer dört sınıfta günün kalan dört saatinde kendi kendine çalışmak zorunda kalmaktadır. Öğretmen 40 dk'lık bir ders süresinin tamamını da doğrudan doğruya meşgul olacağı sınıfa ayırma imkânı da maalesef bulamamaktadır. Bu süre zarfında sınıftaki potansiyel rahatsızlık kaynaklarıyla da ilgilenecek, sınıfın yönetimini de gerçekleştirecektir. Ayrıca diğer sınıflara önceden verilen ödevlerin kontrolünü yapacak, kendi kendilerine yapacakları çalışmalar hakkında da açıklamalarda bulunacaktır. Bu durumda 40 dakikalık süre 25–30 dakikaya inecektir.

Gezer'e (Aktaran Özben, 1997) göre öğretmen bir grupta ders işlerken diğer grupların çıkardığı gürültü sınıf ortamında sorun yaratmaktadır. Sınıfın dikkati dağılmakta ve öğrenciler konuya yeterince yoğunlaşamamaktadır. Öğretmenin derse hazırlık için harcadığı zaman ve enerji artmaktadır. Özellikle ödevli ders saatlerinde, öğrencilerin kendi kendine çalışmaya yönlendirmek ve bunu etkili bir şekilde gerçekleştirmek için yapılacak hazırlık çok zaman almaktadır. Kendi kendine çalışmaya alışmak bütün öğrenciler için gereklidir. Ama birleştirilmiş sınıflardaki öğrenciler için zorunludur (Erdem, 2004). Çünkü birleştirilmiş sınıflarda genelde öğrenci sayısı azdır. Bu da çalışma kümelerinin oluşmasını engellemektedir. Yeni yöntem ve tekniklerle bu çalışmaların desteklenmesi gerekmektedir (Özben, 1997). Birçok birleştirilmiş sınıf öğretmeni bulunduğu okulda tek başına görev yapmaktadır. Bu durumda hem yönetim işleri hem de eğitim verme işi öğretmenin sorumluluğu altındadır. Başka bir deyişle okulun tüm işleri öğretmene aittir. Mesleğe yeni başlayan bir öğretmen için bu büyük bir sorumluluktur. Ayrıca okuldaki bu yönetim işleri öğretmenin çok zamanını almaktadır. Bu da öğretmenin öğrencilerine gerekli zamanı ayıramamasına neden olmaktadır. **Sonuç olarak** fiziki ortam, ders araç-gereçleri, öğretim

programı, eğitim-öğretim şekli, birleştirilmiş sınıfların yönetimi ve bu okullardaki görevli öğretmenlerin niteliklerinden doğan bir takım sorunlar ortaya çıkmaktadır.

MEB verilerine göre araştırmanın yapıldığı Denizli ilinde 2002–2003 öğretim yılında 65, 2003–2004 öğretim yılında 81 birleştirilmiş sınıfla öğretim yapan okul bulunmaktadır. 120 sınıf öğretmeni de bu okullarda görev yapmaktadır. Bu okullarda görev yapan sınıf öğretmenlerinin karşılaştığı sorunların bilinmesi bu sorunlara çözüm getirilmesi açısından önem taşımaktadır. **Bu çalışmada** Denizli ilinde birleştirilmiş sınıflı okullarda görev yapan öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlar ele alınmıştır.

ÇALIŞMA

Problem Cümlesi

Bu çalışmada ele alınan problem “Denizli ilinde birleştirilmiş sınıflı okutan sınıf öğretmenlerinin karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri” olup alt problemler şunlardır:

- 1) Denizli ilinde birleştirilmiş sınıflı okutan sınıf öğretmenlerinin karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri nelerdir?
- 2) Denizli ilinde birleştirilmiş sınıflı okutan sınıf öğretmenlerinin karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri arasında
 - a) Cinsiyete
 - b) Öğrenci sayısına
 - c) Mezun olunan okula
 - d) Göreve
 - e) Mesleki kıdeme
 - f) Birlikte görev yapılan öğretmen sayısına
 - g) Okutulan birleştirilmiş sınıf grubuna
 - h) Birleştirilmiş sınıflı okuttuğu yıla
 - i) İkametgâha

göre anlamlı bir farklılık var mıdır?

Yöntem

Bu araştırma “Denizli ilinde birleştirilmiş sınıflı okutan sınıf öğretmenlerinin karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri” ni ortaya koymaya yönelik “betimsel” bir çalışmadır.

Evren ve örneklem

Bu çalışmanın evreni 2003–2004 öğretim yılında Denizli ilinde birleştirilmiş sınıflı okutan sınıf öğretmenleridir. Evrende **120** kişi vardır. **Denizli ilinin 14 ilçesi 73 yerleşim merkezinde “birleştirilmiş sınıfla öğretim” yapıldığından evrenin tamamına ulaşmak mümkün olmadığından evreni temsil eden örneklem seçilerek veriler buradan toplanmıştır.** Denizli ilinde birleştirilmiş sınıflı okutan sınıf öğretmenlerinden random ve tabakalama yöntemi kullanılarak evreni temsil eden **62** kişilik örneklem seçilmiştir.

Tablo 1: Örneklemdekilerin Sayısı

İlçe adı	f	%	İlçe adı	f	%
Akköy	2	3,2	Kale	8	12,9
Buldan	4	6,5	Çivril	5	8,1
Çal	2	3,2	Bekilli	1	1,6
Honaz	3	4,8	Serinhisar	1	1,6
Sarayköy	2	3,2	Babadağ	3	4,8
Güney	5	8,1	Tavas	11	17,7
Acıpayam	11	17,7	Çameli	4	6,5
			Toplam	62	

Veri toplama aracının geliştirilmesi

Araştırmada veriler **geliştirilen** likert tipli ölçek yoluyla toplanmıştır. Veri toplama aracı anketi geliştirmek için

- Önce birleştirilmiş sınıfı okutan sınıf öğretmenlerine karşılaştıkları sorunların neler olduğuna ilişkin açık uçlu sorular sorulmuştur.
- Daha sonra açık uçlu sorulara verilen cevaplar değerlendirilerek anket maddeleri oluşturulmuştur.
- Daha sonra geliştirilen anket, dil ve anlatım yönünden uzmanlara inceltirilmiş ve gerekli düzeltmeler yapılmıştır..
- Dil ve anlatım yönünden gözden geçirilen ve gerekli düzeltme yapılmış anketin pilot uygulama sonuçlarında işlemeyen maddeler atılmış ve anket son şeklini almıştır.

Örnekleme grubuna uygulanan anket 30 maddeden oluşmaktadır. Anket soruları sorunları anlatan olumsuz durum ifadeleri yerine, olumlu durumları anlatan ifadelerden oluşturulmuştur. Çünkü olumsuz durum ifadelerine verilen onaya göre değil, olumlu durum ifadelerine verilen olumsuz yanıtlara göre sorun olarak algılananları tespit etmek daha gerçekçi olacaktır.

Öğretmenlere ilişkin kişisel bilgiler yine aynı ölçekteki sorularla elde edilmiştir. Ölçekte sorulara verilen cevap seçenekleri 1, 2, 3 olarak puanlanmıştır. Ölçekteki cevap seçenekleri

- 3 Evet
- 2 Kısmen
- 1 Hayır

şeklinde 3'lü ölçekle gösterilmiştir. **Ölçeğin güvenilirliği** Cronbach Alpha ve Guttman Split – half teknikleriyle denenmiş ve alpha iç tutarlılık katsayısı .7200 'dir.

Verilerin çözümlenmesi

Ölçeği uygulanması sonucunda elde edilen veriler “betimsel istatistik teknikleri kullanılarak çözümlenmiştir. Süreksiz olan ölçekteki cevap seçenekleri, istatistikî işlemlerle elde edilen sonuçların yorumlanabilmesi için geliştirilen bir ölçekle “sürekli” hale getirildi.

Yeni ölçek, verilen seçenekler arasındaki aralık sayısı cevap seçenek sayısına bölünerek bulundu. Buna göre 2 aralık 3 seçeneğe bölündü ($2: 3 = 0.69$) Bulunan bu sayı seçenekleri temsil eden en alt sayıdan itibaren ilave edilerek yeni ölçek geliştirildi. Verilerin çözümlenmesinden elde edilen sonuçlar geliştirilen yeni ölçeğe göre:

- 1.00–1.69 Hayır
- 1.70–2.39 Kısmen
- 2.40–3.00 Evet

şeklinde yorumlandı. Verdilerin çözümlenmesi için SPSS paket programı kullanılmıştır.

BULGULAR VE YORUM

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular genel ve alt problemlere ilişkin bulgulardır.

Genel Bulgular

Denizli ilinde birleştirilmiş sınıfı okutan öğretmenlerin karşılaştığı sorunlarla ilgili araştırmada elde edilen genel bulgular tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2: Genel Bulgular

Cinsiyet	F	%
Kadın	13	21,0
Erkek	49	79,0
Öğrenci sayısı		
1-21 arası	32	51,6
21-40 arası	23	37,1
41-60 arası	6	9,7
60 +	1	1,6
En Son Mezun Olunan Okul		
Eğitim Enstitüsü	1	1,6
Eğitim Yüksekokulu	6	9,7
Lisans Tamamlama	5	8,1
Eğitim Fakültesi	30	48,4
Diğer Fakülte Mezunu	20	32,3
Görev		
Öğretmen	20	32,3
Müdür Yetkili Öğretmen	42	67,7
Kıdem		
1-5 Yıl	31	50,0
6-10 Yıl	18	29,0
11-15 Yıl	8	12,9
16-20 Yıl	3	4,8
20 + Yıl	2	3,2
Öğretim Türü		
Normal	62	100,0
Öğretmen sayısı		
Bir Öğretmen	32	51,6
İki Öğretmen	27	43,5
Üç Öğretmen	3	4,8
Okutulan Birleştirilmiş Sınıf Grubu		
1.2.3.4.5. sınıflar	2	3,2
1.2.3. sınıflar	31	50,0
4.5. sınıflar	9	14,5
3.4.5. sınıflar	1	1,6
2.3. Sınıflar	14	22,6
Diğer	2	3,2
Okutulan yıl		
1 Yıl	16	25,8
2 Yıl	10	16,1
3-5 Yıl	22	35,5
5 + Yıl	14	22,6
İkametgâh		
Okulun olduğu yerleşim yerinde oturuyorum	21	33,9
Merkezde oturuyorum gelip gidiyorum	39	62,9

Alt Problemlere İlişkin Bulgular

1. Alt probleme ilişkin Bulgular

Denizli ilinde birleştirilmiş sınıflı okutan sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlara ilişkin bulgular tablo 3 de gösterilmiştir.

Tablo 3: Denizli İlinde Birleştirilmiş Sınıflı Okutan Sınıf Öğretmenlerinin Karşılaştığı Sorunlara İlişkin görüşleri

Soru no	Anket maddesi	Aritmetik ortalaması	Anlamı
25	Görev yaptığım okulda okul-aile işbirliği yeterlidir.	2,61	Sorun Değil
15	Diğer meslektaşlarla olan iletişimim yeterlidir.	2,52	
14	Birleştirilmiş sınıf öğretmeni olarak amirimle iletişimim iyidir.	2,38	Kısmen Sorun
22	Öğrencilerin öğretim yılı boyunca devam durumu yeterlidir	2,38	
16	Diğer meslektaşlarıyla olan etkileşimim yeterlidir	2,35	
6	Birleştirilmiş sınıf öğretmeni olarak öğrenci başarısını ölçüp değerlendirebilmekteyim	2,30	
3	Birleştirilmiş sınıf öğretmeni olarak birkaç sınıflı bir arada idare edebilmek için günlük-yıllık çalışmaları planlayabilmekteyim	2,30	
4	Birleştirilmiş sınıf öğretmeni olarak hazırladığım günlük –yıllık planı uygulayabilmekteyim	2,27	
19	Birleştirilmiş sınıflarda öğretmensiz derslerde öğrencilere bireysel çalışma alışkanlığı verebiliyorum	2,24	
8	Ölçme ve değerlendirme yapıldıktan sonra eksik olan kısımları tamamlayabilmekteyim	2,24	
10	Görev yaptığım okulda derslik sayısı yeterlidir	2,23	
11	Görev yaptığım okulda fiziki yapı eğitim öğretim açısından yeterlidir	2,22	
1	İlköğretim programında belirtilen ilköğretimin amaçları birleştirilmiş sınıflı okullarda gerçekleştirilmektedir	2,21	
5	İlköğretim programında belirtilen metot ve teknikler birleştirilmiş sınıflarda uygulanabilmektedir	2,19	
21	Dersleri işlerken yeterli materyalleri kullanabiliyorum	2,19	
18	Birleştirilmiş sınıf öğretmeni olarak birkaç sınıflı bir arada verimli olarak yönetebiliyorum	2,19	
9	Görev yaptığım birleştirilmiş sınıflı okul donanım (sıra, masa, yazı tahtası v.b) yönünden yeterlidir	2,16	
29	Birleştirilmiş sınıf okutmama rağmen verimli ders işleyebiliyorum	2,16	
7	Birleştirilmiş sınıf öğretmeni olarak yapılacak çalışmalarını öğrencilerle birlikte planlayabilmekte ve değerlendirebilmekteyim	2,13	
23	İçerik köyde yaşayan öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamada yeterlidir	2,10	
20	İlköğretim programının ‘birleştirilmiş sınıflı okutan öğretmenin birinci sınıf öğrencilerine okuma –yazma tekniği ve sayı kavramlarını kazandırmak’ için ayırdığım zaman yeterlidir	2,05	
27	Birleştirilmiş sınıflı okullarda öğrenim gören öğrenci 6.7.8. sınıfta başarılı olmaktadır	2,01	
17	İfade ve beceri dersleri muhtevasının bağımsız sınıftaki bu dersin muhtevası ile aynı olması sonucu bu dersler öğrenci tarafından anlaşılmaktadır	2,01	
24	Görev yaptığım okulda sınıf kitaplığı yeterlidir	1,96	
30	Mezun olduğum öğretim kurumunda, birleştirilmiş sınıfların eğitim öğretim çalışmaları ve idaresi ile ilgili yeterli bilgi ve beceri kazandım	1,93	
28	Birleştirilmiş sınıf uygulamasının zorlukları denetlemede dikkate alınıyor	1,90	
26	Okul uygulama bahçesi tarım çalışmaları için yeterlidir	1,90	
2	Birleştirilmiş sınıflı okullarda dersler için ayrılan süre ders konularını işleyebilecek yeterliliktedir.	1,80	
13	Görevli olduğumuz birleştirilmiş sınıflı okullarda rehberlik ihtiyaçlarımız karşılanabilmektedir.	1,78	
12	Birleştirilmiş sınıflı okullara ayrılan ödenek yeterlidir.	1,72	

Denizli ilinde birleştirilmiş sınıfları okutan sınıf öğretmenleri ankette verilen sorunları % 93 düzeyinde “kısmen” karşılaştıklarına ilişkin görüş belirtmişlerdir.

2. Alt probleme ilişkin bulgular

Denizli ilinde birleştirilmiş sınıfı okutan sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşleri cinsiyete, öğrenci sayısına, mezun olunan okula, göreve, mesleki kıdeme, birlikte görev yapılan öğretmen sayısına, okutulan birleştirilmiş sınıf grubuna, birleştirilmiş sınıfı okuttuğu yıla, ikametgâha göre farklılık göstermemektedir.

Tartışma ve Öneriler

“Denizli ilinde birleştirilmiş sınıfı okutan sınıf öğretmenlerinin karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri” konulu araştırmanın bulguları ışığında tartışma noktaları şunlardır:

- 1) Denizli ilinde birleştirilmiş sınıfları okutan sınıf öğretmenleri ankette verilenleri % 93 oranında “**kısmen sorun**” olarak algıladıklarına ilişkin görüş belirtmişlerdir. Araştırma sonucuna göre birleştirilmiş sınıflarla ilgili “**kısmen sorun**” olarak algılananlar şunlardır:

- ✓ Birleştirilmiş sınıf öğretmenin amiriyle olan iletişimi,
- ✓ Öğrencilerin öğretim yılı boyunca devam durumu,
- ✓ Diğer meslektaşlarla olan etkileşimi,
- ✓ Birleştirilmiş sınıfı okutan öğretmenlerin öğrencilerini ölçüp değerlendirmesi,
- ✓ Birleştirilmiş sınıf öğretmeni olarak birkaç sınıfı bir arada idare edebilmek için günlük-yıllık çalışmaları planlayabilmesi,
- ✓ Birleştirilmiş sınıf öğretmeni olarak günlük –yıllık planı uygulayabilmesi,
- ✓ Öğretmensiz derslerde öğrencilere bireysel çalışma alışkanlığı verilebilmesi,
- ✓ Ölçme ve değerlendirme yapıldıktan sonra eksik olan kısımları tamamlayabilmesi,
- ✓ Derslik sayısının yeterliliği, okulun fiziki yapısının eğitim öğretim açısından yeterliliği,
- ✓ İlköğretim programında belirtilen ilköğretimin amaçlarının birleştirilmiş sınıflı okullarda gerçekleştirilmesi,
- ✓ İlköğretim programında belirtilen metot ve tekniklerin birleştirilmiş sınıflarda uygulanabilmesi,
- ✓ Dersleri işlerken yeterli materyalin kullanılması,
- ✓ Öğretmenin birkaç sınıfı bir arada verimli olarak yönetebilmesi,
- ✓ Okulun donanım yönünden yeterliliği, öğretmenin verimli olarak ders işleyebilmesi,
- ✓ Yapılacak çalışmaları öğrencilerle birlikte planlayabilmesi ve değerlendirebilmesi,
- ✓ İçeriğin köyde yaşayan çocukların ihtiyaçlarını karşılamada yeterliliği,
- ✓ İlköğretim programının ‘birleştirilmiş sınıfı okutan öğretmenin birinci sınıf öğrencilerine okuma –yazma tekniği ve sayı kavramlarını kazandırmak’ için ayırdığı zamanın yeterliliği,
- ✓ Birleştirilmiş sınıflı okullarda öğrenim gören öğrencilerin 6.7.8. sınıfta başarılı olması,
- ✓ İfade ve beceri dersleri muhtevasının bağımsız sınıftaki bu dersin muhtevası ile aynı olması sonucu bu derslerin öğrenciler tarafından anlaşılması,
- ✓ Sınıf kitaplığının yetersizliği,
- ✓ Öğretmenlerin mezun olduğu öğretim kurumunda birleştirilmiş sınıfların eğitim öğretim çalışmaları ve idaresi ile ilgili yeterli bilgi ve beceri kazanması,
- ✓ Birleştirilmiş sınıfla öğretim uygulamasının denetlemede dikkate alınması,

- ✓ Okul uygulama bahçesinin tarım çalışmaları için yeterli olması,
- ✓ Birleştirilmiş sınıflı okullarda dersler için ayrılan süre ders konularını işleyebilecek yeterlilikte olması,
- ✓ Birleştirilmiş sınıflı okullarda rehberlik ihtiyaçlarının karşılanması,
- ✓ Birleştirilmiş sınıflı okullara ayrılan ödeneğin yeterliliği

Araştırma ile elde edilen sonuçlar diğer araştırma sonuçları ve literatürdekilerle örtüşmektedir.

- 2) Denizli ilinde birleştirilmiş sınıflı okutan sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşleri cinsiyete, öğrenci sayısına, mezun olunan okula, göreve, mesleki kıdeme, birlikte görev yapılan öğretmen sayısına, okutulan birleştirilmiş sınıf grubuna, birleştirilmiş sınıflı okuduğu yıla, ikametgâha göre farklılık göstermemektedir.

“Denizli ilinde birleştirilmiş sınıflı okutan sınıf öğretmenlerinin karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri” konulu araştırmanın bulguları ışığında **öneriler şunlar olabilir:**

- 1) *Birleştirilmiş sınıflı okutan öğretmenlerin, amirleriyle olan iletişim sorunlarının çözümü konusunda gereken önem gösterilmelidir.* Bu anlamda karşılaşılan iletişim problemlerinin tanımlanması altında yatan nedenlerin ortaya konması ve ortak çözüm yollarının bulunması önemlidir.
- 2) *Öğrencilerin öğretim yılı boyunca devam durumu sağlanmalıdır.* Özellikle birleştirilmiş sınıfla öğretimin yapıldığı köylerde öğrencilerin okula devamını sağlamada öğrenci velileriyle bire-bir yapılacak iletişimin önemi büyüktür.
- 3) *Birleştirilmiş sınıflı okutan öğretmenlerin diğer meslektaşlarıyla olan etkileşiminin daha üst düzeyde olması sağlanmalıdır.* Birleştirilmiş sınıfla öğretim konusunda daha tecrübeli olan öğretmenlerin daha az tecrübeli öğretmenlerle daha sık etkileşimi deneyimlerin paylaşılması ve görüş, bilgi alış-verişi açısından büyük önem taşımaktadır.
- 4) *Birleştirilmiş sınıfla öğretimin yapıldığı köy okullarındaki fiziki yetersizlikler giderilmelidir.* Birleştirilmiş sınıfla öğretimin yapıldığı köy okullarında fiziki şartların iyileştirilmesi eğitim-öğretimin daha nitelikli yapılmasında olmazsa olmazların başında gelmektedir.
- 5) *Birleştirilmiş sınıfla öğretimin yapıldığı köy okulları ders araç-gereçleri yönünden zenginleştirilmelidir.* Birleştirilmiş sınıfla öğretimin yapıldığı köy okullarında ders araç-gereçlerinin eksikliği, yetersiz olması yapılan eğitim-öğretimin niteliğini düşürmektedir.
- 6) *Birleştirilmiş sınıflı okutan öğretmenlerin daha nitelikli eğitim –öğretim yapmaları için kendilerini geliştirmeleri desteklenmeli ve özendirilmelidir.* Birleştirilmiş sınıfları okutan öğretmenlere verilecek hizmet içi eğitim, deneticilerin yaptığı öğreticilik ve rehberlik nitelikli ve yeterli olmalıdır.
- 7) *Birleştirilmiş sınıflı okutan öğretmenlerin “birleştirilmiş sınıf yönetimi” konusunda daha yeterli hale getirilmesi gerekmektedir.* Birden fazla sınıfın bir arada öğretim gördüğü birleştirilmiş sınıflarda “sınıf yönetimi” daha büyük önem kazanmaktadır. Birleştirilmiş sınıfla öğretim yapan öğretmenlere “birleştirilmiş sınıf yönetimi” konusunda hizmet içi eğitim verilebilir.
- 8) *Birleştirilmiş sınıflarla öğretimini yapılacağı köy okullarında görev yapacak sınıf öğretmeni adaylarının hizmet öncesi eğitimde konuyla ilgili yeterlilikleri kazanmasına önem verilmelidir.* Birleştirilmiş sınıfla öğretimi yapacak sınıf öğretmenlerinin,

hizmet öncesi eğitimde birleştirilmiş sınıfla öğretimle ilgili kazandıkları bilgi ve becerilerin yeterliği bu açıdan önemlidir.

- 9) *Birleştirilmiş sınıfla öğretim uygulaması denetlemede dikkate alınmalıdır.* Birden fazla sınıfın bir arada öğretim gördüğü “birleştirilmiş sınıfla öğretim” uygulaması “bağımsız sınıfla öğretim” uygulamasına göre daha zor ve sınırlıkları daha fazladır. Bunun denetlemede denetleyiciler tarafından dikkate alınması gerekmektedir.
- 10) *Birleştirilmiş sınıfla öğretimin yapıldığı köy okullarında okuyan öğrenciler için “gezici rehber öğretmen” uygulaması başlatılabilir.* Birleştirilmiş sınıfla öğretimin yapıldığı köy okullarında okuyan öğrenciler de böylece rehberlik hizmetinden yararlanma olanağına kavuşacaklardır.
- 11) *Birleştirilmiş sınıfla öğretimin yapıldığı köy okulları için ayrılan ödenek artırılmalıdır.* Birleştirilmiş sınıfla öğretimin yapıldığı köy okullarının ihtiyaçlarının gereği gibi karşılanabilmesi açısından ayrılan ödeneğin yeterliği çok büyük önem taşımaktadır.

YAZARLAR HAKKINDA

Ali Rıza ERDEM: Denizli’de doğmuştur. İlk ve orta öğrenimini Denizli’de tamamladıktan sonra lisansını Hacettepe Üniversitesi’nde, yüksek lisansını Gazi Üniversitesi’nde ve doktorasını Dokuz Eylül Üniversitesi’nde tamamlamıştır. Şu anda Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nde Yrd. Doç. Dr. olarak görev yapmaktadır.

Selda KAMACI: Muğla’da doğmuştur. İlk ve orta öğrenimini Muğla’da tamamladıktan sonra lisansını Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf öğretmenliğinde tamamlamıştır. Şu anda Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi Denetimi Planlaması ve Ekonomisi programında tezli yüksek lisans yapmaktadır.

Tamer AYDEMİR: Denizli’de doğmuştur. İlk ve orta öğrenimini Denizli’de tamamladıktan sonra lisansını Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf öğretmenliğinde tamamlamıştır. Şu anda Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sınıf Öğretmenliği programında tezli yüksek lisans yapmaktadır.

KAYNAKLAR

- Binbaşıoğlu, C. (1999). **Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretim**, Ankara: Anı Yayıncılık
- Erdem, A.R. (2004). **Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretim (2. Baskı)**, Ankara: Anı Yayıncılık
- Kayhan, Ü. (1991). **Eğitim araçlarında yararlanmada karşılaşılan sorunlar ve ileriye dönük hedefler.** Eğitimde Arayışlar 1. Sempozyumu: Eğitimde Nitelik Geliştirme, 13–14 Nisan 1991, Kültür Koleji Yayınları, No.1, İstanbul, 166
- Köksal, K (2002). **Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretim**, Ankara: Pegem A Yayıncılık
- MEB 2003–2004 Yılına Ait İstatistikler <http://www.meb.gov.tr> 05.10.2004
- Özben, K. (1997). **Birleştirilmiş Sınıf Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar** (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı, Denizli
- Yalın, M.(2002). İlköğretim birinci kademe öğretmenlerinin problemleri ve çözüm önerileri. **Eğitim Araştırmaları.** 3 (9), 137.